

dalt a baix de terres --- aquí un terraplè --- una gran plaça; pertot arreu carrilets amb *trucs* que corren sols, carregats de terres o rocs, i ells mateixos se buiden, i allarguen aquells camins penjats sobre la timba», NOLLER (*L'Escanyapobres*, § 9, *B. Pop. Avenç*, 100; *O. C.* 1, 286): és clar que això, com altres termes ferroviaris i caminers, ha de venir de l'angl. *truck* 'gros vehicle de càrrega' (avui 'camió'), i probablement passant pel fr. *truc*, «sorte de wagon» [1843]: puix que en angl. ja es documenta en els Ss. XVII i XVIII; la cosa que ens mostra la descripció de NOLLER és una vagoneta de mina en forma de bolquet, que es trabuca sola, i bolca la càrrega, en xocar amb el topall final: hi ha doncs un *truc* o *cop*; i com que l'etimologia del mot anglès passa per ser desconeguda o molt incerta, si el mot pertanyé originalment al vocabulari de mines i construccions, això suggereix que, en anglès, vingué, en definitiva, del romanisme *to truck*, en el seu sentit etimològic de 'donar un cop'.

Trucada 'sessió del joc de truc': «pensaments tan negres cal esbargir-los, i per això no hi ha com una bona *trucada*, cregues-ho», MrnVayreda (*Puny*, 14 v, (80)); «fan la manilla o bé la *trucada*», Bosch de la Tri. (*Rec. d'un Exc.*, 25).

En el sentit de 'xàfec', és de les comarques pirinenques i prepitinenques, amb variant *trucassada*: el substrat semàntic és el mateix dels sinònims *xàfec* i *bàtec* (de *xafar* i *batre*), perquè abat les plantes dels camps etc.: «ha caigut una *trukáda* d'aigua, i m'he amagat a tala forna» ['a tal cova'], Tavascan, Tor de V. Ferrera (1932-4); a Farrera *trukasádez d'áigua* [1933]; mot que es repeteix en terres d'oc (*trukasádo* en el mapa *averse*, n.º 1447, de l'ALF). En canvi, a les Guillerries, sento «una bona *trukásáda*» parlant d'un cop donat amb un auto (1936).

Trucador. *Truquer* [1876, diccionari de la *Soc. Lit. Costa*]. *Truquet*. *Truquista*. *Fer trucó* (?), mal documentat, només en el pèssim dicc. de Salvat. *Truqueta*. *Truquis*. *Trucatge* [DFA.], calc del fr. *truçage* [1872]. *Atruquejar*, que no té res a veure amb l'*atruçar* d'Eiximenis (supra), car aquest és postnominal, derivat de *trucs* 'rebre molts cops, consentir-se de cops violents': quan la nau quasi naufraga volen que la passatgera vagi «ben lligada als barrons i al çaescota, que no et puguis *atruquejar*» (pel violentíssim brandar de l'embarcació), Ruyra, *P. d. R.* II, 113; en l'altre ex. és el mateix (no pas «renyar» malentès d'AlcM); car, si bé és figurat, en el sentit de fer un mal moral, es tracta d'una metàfora a base del següent *brandar*: «si t'hai *atruquejat*, ha sigut brandant sota el pes de sa meua creu» (id. II, 198).

Retruçar [1805, diccionari Belvitges] en part aplicat al joc del *truc* i re-*truc*. També 'replícar' (acc. molt viva en el cast. de l'Arg.); sobre això, veg. el que dic en el DCEC/DECH (TROCAR) sobre el cast. *retruécano* i cast. *retruçar*; val. S.: *Canyissaes* (p. 63). *Retruc* [Belv.], molt viva en cat. comú la locució de *retruc* 'com a conseqüència indirecta o repercussió d'un acte ben diferent'.

CPT.: *Trucapanxes*, *trucaportes*. *Truca-roques* (o ve

de *traucar*?) *Truc-i-flor* terme de joc molt expandit: aran. *trük-a-flú* (on la *a* pot venir de ET, cf. *dezanau* 'dinou' DECEM ET NOVEM). Per a la locució adj. ross. de *trucalembut*, V. *torcar*.

Trucan argot 'tabac' no és derivat de *trucar* (ho creguin o no així els «peces» que l'usen), sinó manlleu del gitano *truhan*, que com demostra MLWagner (*Notes Ling. sur l'Argot Barc.*, p. 100.4f.) és derivat del radical neo-hindú *thuv* 'fumar, fumera' (< scr. *dhūmah* 'fum'); la *-r-* pot ser deguda a la contaminació que suggereix Wagner, però alhora pogué originar-se d'un esforç per imitar la complexa i estrangera articulació aspirada de la *th* hindú (una mica com en el nom del poble val. de *Benirredrà* < *bāni rizā*, en els docs. moriscos p. p. Carmen Barceló), la *r* s'hi degué afegir per imitar l'articulació vibril·lant de la *z* emfàtica de l'àrab). Coromines ja assenyala aquest mot, com a propi dels «peces», en una carta escrita a Massó Torrens des del calabós de Montjuïc, 15-II-1897; i el posà en boca dels personatges de *Presons Imag.*: «solia guanyar-se com a correduria i *trucan* per a fer un cigarro», «com que ja havia *filat el dau*, jo que faig muts-a-la-gàbia, i li allargo *trucant* per fer el cigarro» (II, 23; XIV, § 3, 170); més en el BDC VII, 64.

¹ Una mica profusificat en el *Terç a l' Crestià*, 182; text de Balari, s. v. *cuca*: «Lo proverbi català qui jo feyt del bon vy diu axí: que qui ben veu, bé alluca; / e qui ha bon cap, bé açuca; / e qui ha bons peus bé atruca; / mas sobretot lo bon vy mata la cuca»; per restablir el vers només ha calgut suprimir els 6 monosíl·labs subratllats i desplaçar *català* i *del*. Sembla aclarit que Eiximenis en la seva joventut havia fet un recull en vers de «Proverbis», seguint l'estil dels de Guillem de Cervera i Jahuda, però sense provençalismes ni hebraïsmes; i amb el to irònic (però sense indecències) del *Facet*, el *Llibre de Tres*, i el de *Fra Bernat*; i com el *Sermó* de BMetge, però sense els sobretons escèptics o agnòstics de BMetge. Per al verb *assucar*, veg. SUCÀ. — ² *Trüká* per a la sensació de petits cops que el fred intens causa sobre les mans que hi estan exposades llargament, els «piulots» («l'onglée», ALGc. IV, 1148); [les doïgts] *ke m trükən*, a Germ (prop de Luixon) (a Baredge *ke m patakéyan*, en altres punts *me martelen*). —

³ *Atruká* per 'mudar de casa' a Maella (Casac. 1923, *ALCat.*). — ⁴ L'ALGc. (IV, 1157) recull *trük* als dos punts de la Vall d'Aran, per a la «sonnaille grosse de son grave et puissant»; també en dues àrees que cobreixen, per una part, totes les altes valls pirinenques, i per l'altra les Landes i el Sud de la Gironda; i el femení *trüko* id., en petits claps de la H-Gar., Gers i Lot-et-G.

Trucàs (Sopeira), V. TORCAZ (DCEC/DECH) *Trucidar*, V. *truculent* *Truc-i-flor*, *truco*, *trucó*, V. *trucar* *Trucó* (Àreu), V. *tacó*

TRUCULENT, pres del ll. *trücülëntus* 'ferotge', 'amenaçador', derivat de *trux*, *trucis*, 'fer', 'silvestre'. □ 1.ª doc.: 1925, Santamaria [DFA., no encara DOrt.,